

Drámai kép/sorok

KŐFARAGÓ GYULA SZÍNHÁZI PLAKÁTJAI

Kövi Krisztina

**Színház az egész világ,
és színész benne minden
férfi és nő...**

WILLIAM SHAKESPEARE

Bár a fenti sorok egy komédiából valók, rögtön kiolvassuk belőlük a kevésbé könnyed vonatkozást: színlelt valóságot élünk, melyben a – némelykor szépséges – leplek és maszkok mögött megbúvó i/gaz – hiszen nem a gonosz álarca megé rejtett tisztaelkűség a tipikusabb konstelláció... (hirtelen nem tudok felidézni ilyenforma főhőst) – szándékok teret nyerhetnek: a darabban rögtön az első színben, és e világban minden szinten. De: itt nincs helye a megtevésnek, vagyis az ármányok és negatív figurák további taglalásának, vonuljunk inkább – ha nem is Ardenne erdejébe, de – a gyógyító és szabad természetbe (amíg még van belőle valamennyi), és gondoljunk a citált mű végkifejletére, a pozitív karakterekre és azok hú támogatóira, hiszen szerencsére ilyenek is akadnak, s ki-ki lássa meg a bevezető idézetben a saját igazságát: *Ahogy tetszik...* Amíg azonban testünk-lelkünk el nem ér az idillbe, a Shakespeare inspirálta képzeletünket tegyük félre, és lépünk – képletesen – a mindenkori (szür)reális körülményekből egy barátságosabb öröktérbe, ahol a színjáték legális, befogadása pedig örömeinkre szolgál.

Eme teátrum pódiumán üdvözljük Kőfaragó Gyulát, akinek a nyár folyamán egy nagyszabású, több évtizednyi termést felvonultató budaörsi kiállításán színházi plakátsorozatával ismerkedhetett a néző. Bár a tárlat már bezárt, a színházak épp nyitnak, így e téma aktuálisabb, mint valaha (mint nyáron lett volna), hangolódjunk tehát a színi évadok indulására – Gyulával és az ő színházai poszttereivel.

*Az első – közhelyes, de igazán ide kívánczó – kérdésemet szereztem íratlanul is sejted, de a rend kedvéért íme:
Honnan a színházplakátok készítése iránti szenvedély?
Úgy értem: gondolom, nem feltétlenül erre »szakosodtál«, nem ilyeneképpen indult a karriered, inkább úgy tudom elképzelni, a múzsa valahol útközben csókolt homlokod(?)...*

A Gondolat Könyvkiadóban dolgoztam, ahol nagyjából negyven évvel ezelőtt Wéber Péter szerkesztő megkérdezte, hogy volna-e kedvem műsorfüzetet tervezni Kálmán Imre Ördöglovas című operettjéhez. Ő és Szeredás András, aki szintén a kiadóban volt szerkesztő, a szolnoki Szigligeti Színházban dramaturgként is dolgoztak.

KŐFARAGÓ GYULA
[1953]

tervezőgrafikus, plakáttervező

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK
2002 » Thália Színház
2005 » POSZT
2013 » Artus Stúdió
2014 » Váci Dunakanyar Színház
2023 » Artus Stúdió
2025 » Budaörs Fesztivál

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK
2000 » Hídünnep 2000 színházi plakát kiállítás
2006 » MNG, Grafikai Biennálé
2008 » XVI. Országos Tervezőgrafikai Biennálé
2008 » ARC, Hősök tere, Színházi plakátok kiállítás
2010 » Az év kulturális plakátja
2014 » POSZT
2015 » POSZT
2016 » ARC
2020 » XXII. Országos Tervezőgrafikai Biennálé
2024 » Közös nevező – Avagy családunk és egyéb művészfajták, Békásmegyér

És az első füzetet hamarosan követte a második, a harmadik, és mostanra már nem is tudom összeszámolni, mennyi. Így indult a színházi karrierem, ami töretlenül tart a mai napig.

*Biztosan magad is buzgón láto-
gatod a teátrumokat...*

Előfordul, hogy a frissen tapasztalt színjáték alkotásra sarkall megrendelés híján is, másképp fogalmazva önszorgalomból készített plakátokat (is) viszel az ügyfeleknek, vagy csak felkérés alapján alkotsz?

Igen, nagyon szeretünk színházba járni! Hosszú évekig minden nyáron mentünk a posztra (Pécsi Országos Színházi Találkozó), rendületlenül néztük az előadásokat. Nagyon sok szép élményünk van arról az időszakról. De ősszel, télen és tavasszal is ültünk a nézőtéren, és csodáltuk a színészek és rendezők munkáját. A Covid óta ez az aktivitásunk ugyan kissé csökkent, de a színház iránti szeretet megmaradt.

És hogy válaszoljak a kérdésedre is: megbízásra dolgozom, magamtól, a magam kedvtelésére nem szoktam tervezni plakátokat, viszont élénken figyelem a kollégák munkáit, és elgondolkozom, hogy én hogyan oldanám meg.

Hogyan fogsz hozzá egy színházi plakáttervhez? El-újraolvasod, újra nézed a műveket a friss benyomásokért (ha éppen olyan darabról van szó, amelynél ez lehetséges), vagy elég a cím és a kivonat mint inspiráció?

Az első dolog valóban a mű megismerése, ehhez el kell olvasni a szövegkönyvet, de

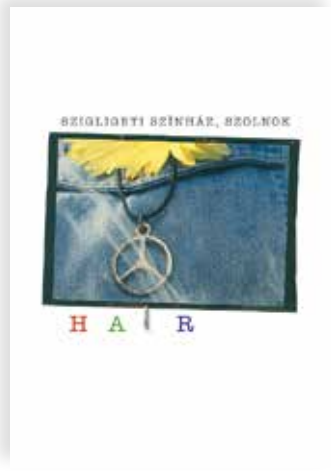
a szinopszist mindenképpen. Persze jó, ha ismert darabról van szó. Ki kell fürkészni a rendező szándékát, elképzelését, hogy mit szeretne mondani a közönségnek. Nem árt próbá(k)ra beülni, figyelni az atmoszférát, látni a jelmez- és díszletterveket... Aztán kell készíteni néhány vázlatot, amelyek alapján elkezdődik az egyeztetés. Tetszeni kell a rendezőnek, a színház vezetésének, jönnek a marketing szempontok...

A többi már úgy megy, mint bárhol máshol: ez legyen nagyobb, emeljük ki a bemutató

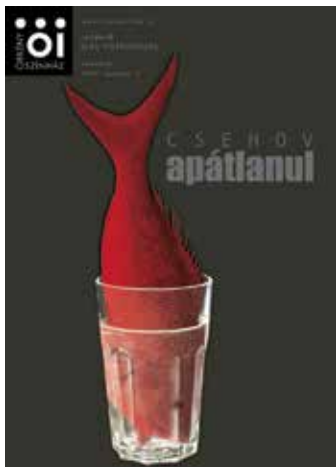
dátumát, legyen hangsúlyosabb a jegyvásárlási információ, nem lehetne inkább kék?...

És így tovább, és tovább, amíg az utolsó határidő el nem jön. Ritka – de nem példa nélküli –, hogy egyből »átmegy« a terv a rostán.

Az *Ügynök halála* című előadás plakáttervét Timár József legendás fotója inspirálta, csak megfordítottam a szereplőket, Willy Loman lett maga a börrönd. Lefotóztam az aktatáskám fogantyúját, beálltam egy föld felé gyökerező pózba, a feleségem lefotóztott, össze-
montíroztam a két felvételt,

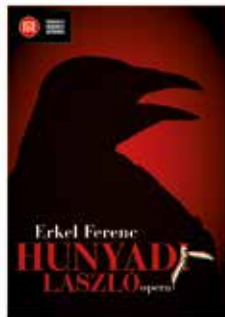
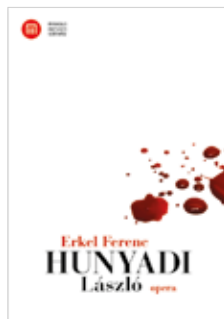
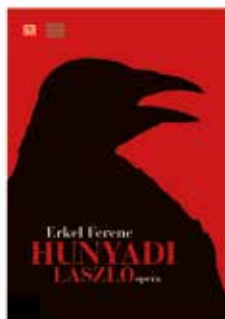
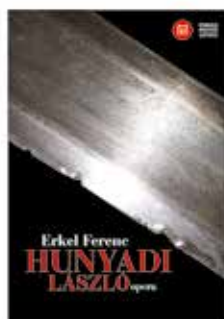
és már küldtem is a színházba, hogy erre gondoltam, azzal a megjegyzéssel, hogy természetesen nem én lennék a plakáton, hanem a főszereplő. Másnap jött a válasz: elfogadva!...

A tervezés alapja a gondolat, amit közvetíteni szeretnél a plakáton keresztül a néző felé. Nem kell az egész színdarabot elmesélni, csak legyen egy fontos üzenet, és ezt kell a lehető legegyszerűbb formában megjeleníteni. Szabadság, vágyakozás, intrika... valami fontos, ami az érzelmeinkhez szól és grafikai eszközökkel ki tudjuk fejezni. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a plakát a pillanat művésze, a nézőnek csak néhány tized másodperce van a befogadásra. Egy pillantásnyi lehetőségünk van, hogy felkeltsük a figyelmet. Fontos még, hogy a közölnivalónknak is legyen sorrendje. Válasszuk ki a legfontosabb üzenetet, például a mű címét, vagy hogy »xy főszereplésével bemutatjuk«... Ezt kövesse a kevésbé hangsúlyos, de fontos információ, például a szereplők vagy rendező, és így haladjunk

tovább: hol, mikor stb. Ne akarjunk mindent egyforma súllyal közölni, mert ha mindent ki akarunk emelni, semmit sem emelünk ki, a látvány kaotikus lesz. A plakát ne legyen a cím szó szerinti illusztrációja. Megőrülök, amikor Molnár Ferenc *A hattyú* című darabjának plakátján pusztán egy hattyú látható. A grafikán inkább a cselekvésnek, féltékenységnek kellene látszódnia. Csehov *Apátlanul* (Platonov) című előadásának egyszerű az üzenete: ha egy hálnak van víze, akkor miért nem boldog?

A tervezéshez tudok mutatni egy gyakorlati példát is. A Miskolci Nemzeti Színház megbízott Erkel Ferenc *Hunyadi László* című operájának plakáttervével. Készítettem hozzá kilenc vázlatot, hét esetben a fő motívum a Hunyadiak hollója volt. Elküldtem a terveket. Az egyiket elfogadták. Te melyiket választanád? * (Elárulom, a felső sor jobb szélén látható kicsorbult bárd lett a befutó.) Ebben az esetben a címsorokra nem terveztem alternatívát

* bal felső egyes...

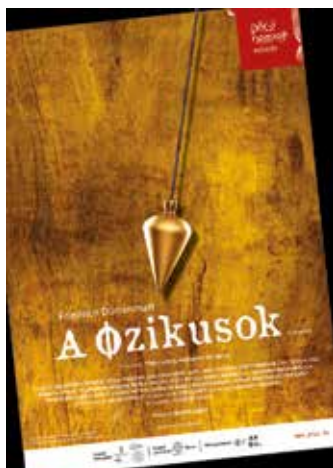
és a színek is eléggé egységesek: fekete-vörös-fehér, de ezt most nézzétek el nekem. Szokták mondani, hogy a tervek jobbakként, mint amit végül a színház elfogad. 2005-ben Pécsen az Országos Színházi Találkozón a plakátjaim mellett a terveket is kiállítottuk – szerintem érdekes és tanulságos volt.

Úgy tudom, vagyis azt tudom, hogy – többek között – egyik nagy kedvencünknek, a Rózsa-völgyi Szalonnak dolgoztál,

dolgoztál grafikus minőségben, emellett mely színházak kínálják darabjaikat a te interpretációiddal (plakátjaiddal) illusztrálva?

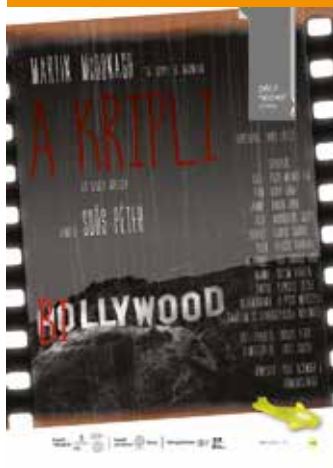
E tekintetben nagyon szerencsés vagyok. Közel negyven éven át nagyon sok társulatnak terveztem színházi plakátokat, meghívókat, műsorfüzeteket. A megbízóim, ha új élethelyzetbe kerültek, onnan is megke-restek, ahonnan pedig eljöttek, a megbízásaim ott sem maradtak abba. Az első megbízást a Szolnoki Szigligeti Színházról kaptam.

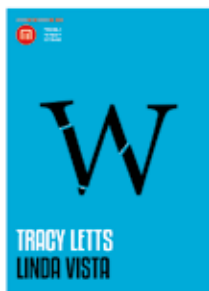
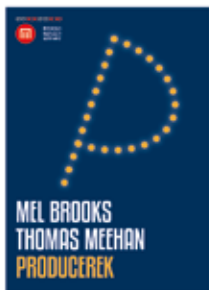

Schwajda György író, legendás direktor a szolnoki igazgatása után a Művész Színház színeiben is adott munkát, később pedig két évadon át a kaposvári Csiky Gergely Színház, majd a Nemzeti Színház igazgatójaként is számított a munkáimra – nyolc éven keresztül dolgoztam nekik, illetve a Budapesti Operettszínháznak is. Volt olyan pillanat, amikor a Nagymező utcában a Thália Színházban, a Budapesti Operettszínházban és a Radnóti Színházban is egy időben

Pécsi Nemzeti Színház – plakáttervek

Miskolci Nemzeti Színház

a 2020/2021-es évad kilenc bemutatójára készült plakátok

– és egy kis segítség az értelmezésükhöz:

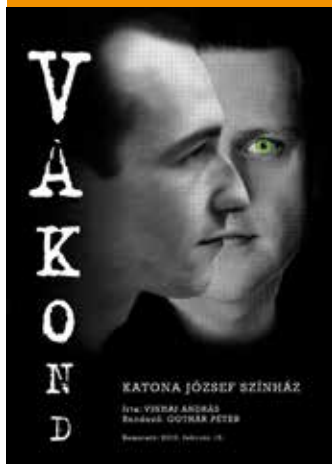
a Producereknél az öltözőlámpás P-betűt talán nem kell magyarázni; a Kékszakállúnál két P-betű (Bartók Béla, Balázs Béla) nyílik a hét ajtó közül; a Bál a Savoyban B és S betűivei bálos hangulatúak; a Hermelin története (nagyon) leegyszerűsítve egy szerelmi háromszög: a három egyes M-betűt formáz, a középen álló férfinak döntenie kell két nő között; a Szentivánéji áloznál a C-betű a Hold (e fontot még [Maczó] Pétertől kaptam...); a Hamupipóke finom és lendületes vonalú H-betűje egy hercegnőre emlékeztet; Harold Pinter Hazatérés című darabja egy apa trónfosztásáról szól, az Ó-ról leesik az egyik ékezet, mintha valaki koronáját vesztené; a Linda Vistában Wheeler úr szeretné újra összerakni szétesett életét; és igen, az az Y Szemérmes Erzsók szemérmese...

Katona József Színház – Vakond

Csiky Gergely Színház – A padlás

Thália Színház – A tanú

Manna Produkció – A rút kiskacsa

lehetett látni a plakátjaimat. Milyen kár, hogy nem fotóztam le őket!

A József Attila Színházról, az Örkény Színházról és a Katona József Színházról is sok szép feladatot kaptam.

Rövid kitérő volt a debreceni Csokonai Színház, dolgoztam a Maladype Színház társulatának is. Új Színház: két évad. Kaptam megbízást a Napszínházról. Mozsár Műhely, Miskolci Nemzeti Színház: négy évadnyi csodás együttműködés... Na és a Pécsi Nemzeti Színház, majd a Pécsi

Horvát Színház... Köszönöm az Operettissima töretlen bizalmát is.

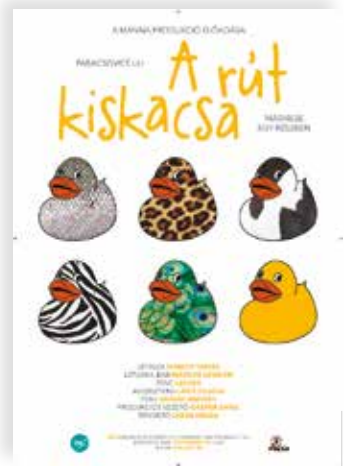
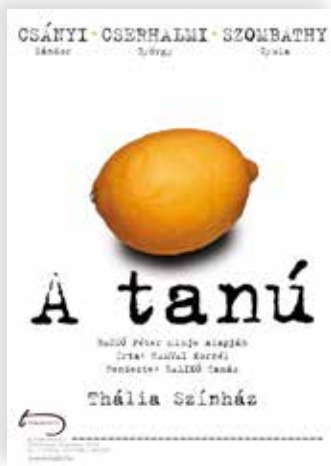
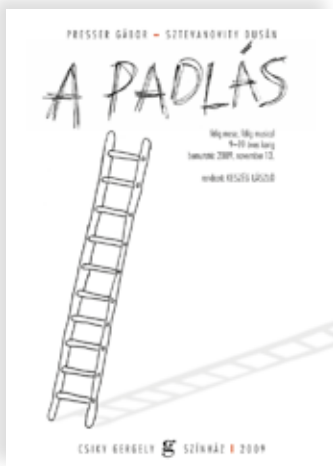
A Szegedi Szabadtéri Játékok öt éven keresztül az általam készített arculattal jelent meg. Adtam plakáttervet Székesfehérvárra, a Vörösmarty Színháznak is. Dolgoztam a Váci Dunakanyar Színháznak. Előfordultam a Bethlen Téri Színháznál, a Zanotta Art Egyesületnél, a Lantart Produkciónál. Együttműködtem a Pincészházal, a Karinthy Színházzal. Ki ne felejtsem az Exit Generációt...

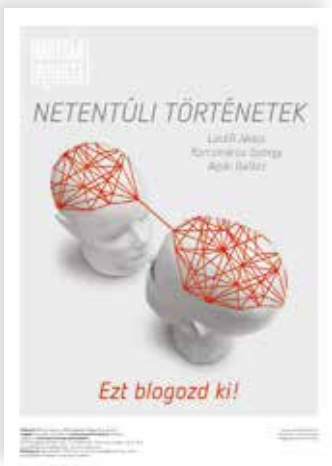

Ajjaj, most már érzem, a kérdésem naiv megfogalmazása leleplezte informátlanságomat... Talán szerencsésebb lett volna ekképp fogalmazni: van-e olyan társulat, színház, amelyhez eddig még nem volt szerencséd?... Persze a kevesebb több elve – a plakátok kifejezőmódbéli elvárásaival szemben – itt nem kívánatos, sőt minél többet szeretnénk megtudni a vizsgált alanyainkról, szóval folytatod még a felsorolást? Jelenleg kikkel működsz együtt?

Szerencsére jelenleg is vannak megbízóim, említettet a Rózsa-völgyi Szalont, ahol már tíz éve készítek plakátokat, szórólapokat, kirakati matricákat. Segítem a Láthatáron Csoport munkáját, ad rendszeresen megbízást a Manna Produkció is. Dolgozom az Artus Kortárs Művészeti Egyesületnek és az Artist Center Agencynek. Most nyáron pedig a Vörösmarty Színház tizenhárom évadát ismertető, Szikora János igazgatása alatti időszakot megmutató könyvön dolgoztam – szeptember elején volt a könyvbemutató.

Na tessék, végül – ahogy reméltem is – elérkeztünk a könyvekhez. Adja is magát rögtön a kérdés, mintha nem előre megfontolt lett volna a beszélgetés dramaturgiája: miféle munkáid voltak azelőtt, hogy magával ragadtak volna a színi társulatok, mely műfajban alkottál, illetve alkotsz szívesen a posztertervezésen kívül?

Köszönöm, hogy megkérdezted, a másik nagy szerelmem a könyv!

A Móra Kiadóban kezdtem, később a Gondolat Kiadóban dolgoztam. Ezt követte az Artemis Könyvkiadó (de kiadói tevékenységemnek hamar vége szakadt), majd az Artmedia magyar–francia nyomdai előkészítő üzemet vezettem.

1993 óta vagyok vállalkozó.

A könyv és a könyvtervezés nagyon fontos és lényeges része az életemnek, de most a budai kiállítás apropóján a színházi tevékenységem kapott hangsúlyt. Talán egyszer majd a könyves oldalam bemutatására is sor kerül...

Büszke vagyok rá, hogy a Magyar Nemzeti Galériának sok szép katalógust tervezhettem: Ferenczy, Mednyánszky, Munkácsy, Székely Bertalan, Vaszary és sorolhatnám. Jelenleg Fényes Adolf ötszáz oldalas tanulmánykötetén dolgozunk, de a megbízásokat köszönöm az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézetnek, illetve a Bölcsészettudományi Kutatóközpontnak is, akik az elmúlt években számos nagyszerű feladatot bíztak rám.

